

ҮЛЭ, ИДЭ ТУҢУНАН ХОҢООННОР

Иван Гоголев

ҮЛЭ

Сылайдыым!.. Мин сүрэҗим
Түөспэр ыллыыр чуумпутук,
Кини нүөйэр бүтүн сири
Тилэ көппүт кынат курдук.
Мин бүтүн ый анныгар
Үлэлээтим дуоһуйа,
Миигин кытта аттыбар
Үлэлэстэ хонуу, хайа.
Тунал былыт – мин үлэбэр
Кэппит быыллаах таҥаһын,
Кинини тыа үрдүгэр
Сулустарга ыйаабытым.
Киэһэ күннүүн сынньанабыт.
Үлэ үрдүк үөрүүтүттэн
Дууһам сана быһыллыбыт
Бааһыналыы кэнии түстэ.
Үлэлээбэт суох аттыбар,
Күөх самыыр да түбүгэр,
Халлаан кэтит ытыһыгар
Чэр буолан күн төгүрүйэр.

ҮЛЭ СЫЛЫНАН!

Елена Прокопьева

Үйэттэн үйэни унуордаан,
Үлэни таҥара оностон,
Мин сахам норуота кэлбитэ,
Мин сахам сир дьолун билбитэ.
Үлэ диэн - бу олох үөрүүтэ,
Үлэһит үрдүккэ көтүүтэ,

Үгүһү — элбэҕи ситиитэ,
Үтүөкэн түмүккэ тийиитэ.
Үлэттэн үөскүүллэр чулуулар,
Үлэҕэ буһаллар улуулар,
Үлэ таас очуоһун дабайан,
Үгүс сыл эриирин самнаран!
Үлэни хоһууннар кыайаллар,
Үлэҕэ дьулуурдаах буоланнар,
Үлэттэн дьоллорун булаллар
Үгүс дьон махталын ыланнар.
ИЛ ДАРХАН бу үүммүт сылбытын
Айхаллаах үлэҕэ анаата,
ИЛ ДАРХАН бу дьоһун сыалбытын
Анааран бар -дьонно туһаайда!

ТЫА СИРИН САРСЫАРДАТА

Кондратьев А.

Күн уота, көмүс аалыытыныы,
Күндүл саҕахтан сиргэ тохтор,
Кыталык көтөр кынатыныы,
Кылбас гынаат, түннүгү сотор.

«Тура тардын», — диэн ыксаталаан,
Туус манган бөтүүк унаарытар.
Тумул тыаҕа тиин ыстангалаан,
Туорахтары кэбийэн ыһар.

Кырдалга үүммүт араас оттор
Кыһанан силбиккэ сууналлар.
Кырдыаҕас эмээхсин уот оттор,
Кыра отчуттар тураллар.

Тулалаан турар уу-чуумпуну
Тоџо силэйэн, трактор эстэр.
Тойук-ырыа хотоол хонууну
Туруйа хаһытыныы дьэгдьитэр.

Күргүөм үлэ күүрэр тэтимэ
Көрү-нары кынаттыыр ордук.
Кыыс кытарар, тэтэрэр имэ
Көрүүхтэн кэрэ буолбут курдук.

Тыа сирин талба сарсыардата,
Тыһыынча үөрүүнү бэлэхтээн,
Тутуллар олохпун сырдатан
Тупса тур, үүнэ тур үлэттэн!

ҮЛЭ

Семен Данилов

Үөрэ истиэх тустааххын
«Үлэлиэбин!» - диэн тылы,
Үөрэ этиэх тустааххын
«Үлэлиибин!» - диэн тылы.

Үлэ - олох ис хоһооно,
Үлэтэ суох - олох суох.
Үлэ диэн дьол доҕуһуола,
Үлэтэ суох дьол да суох.

Үлэтэ суох хонуктар
Өлбүт дьоннор курдуктар,
Үлэтэ суох хонуктар

Өспүт чэчир курдуктар.

Үлэ диэн үтүө киһи,
Үйэлэргэ өлбөт мэнэ;
Үлэ диэн киһи чиэхэ,
Өрөгөйдөөх үрүн илгэ.

Үрүлүйэр үлэ эрэ
Сири симиир, киэркэтэр!
Айымныылаах үлэ эрэ
Дьон дууһатын үрдэтэр!
Үлэ айар куораттары,

Күнү, араай саадтарын,
Үлэ айар норуоттары,
Кинилэр күн санааларын.

Үлэ, үлэ, үлэ эрэ,
Айыаҕа кини эрэ
Күн сириҥ албан аатын —
Коммунизм алаһатын.

Үлэ диэн дьон аргыһа,
Олох үрдүк муудараһа.
Айын тыыннаах гимнарда
Үлэ күнүн айхаллаан!

Тутун Өлбөт Мэнэ тааста
Көңүл Үлэни арбаан!
Күнгэ тийэ дуорайдын
Үлэ диэн үрдүк талаан.

ҮЛЭ ДИЭН - ОЛОХ

Семен Данилов

Олох оноһуута,
Олох олоруу улуу туоһута.
Ол иһин
Үрүлүйэр үлэ үгэнигэр
Үлэһит дьон өлүүнү үөтэрбэттэр.
Олох, дьол эрэ туһунан үлэ кэмигэр
Саргылаах санаанан
Үлэһиттэр үлэлииллэр.
Ким тааһы таһан
Дьыэлэри туттааччы
Сана ыаллары саргылыыр ыралаах;
Ким сири хорутан бурдук ыһааччы
Өлгөм үүнүүнү үүннэрэр баҕалаах.
Ким тимири эллээн ракеталары айааччы
Тон сулустары тириэрэр ыралаах.
Ким сир да анныгар суорбаны суорааччы
Күннээх олоҕу күлүмнэтэр сыаллаах.
Иччитэх тиэргэнигэр титирик олоордооччу
Улуу садтар суугуннарын иһиллиир,
Оттон кырсаһы бултаан быһааны толорооччу
Олоҕу киэркэтэр
Үлэни кэрэхсиир.
Оттон бу мин уран албаһынан
Олох уҕараабат уотун уматаммын,
Олоҕу эрэ уруйдуур, дьолу уһанар
Суоч-соҕотох ыра санаалаахпын.
Өрөгөйдөөх үрүлүйэр үлэ үгэнигэр
Үлэһит дьон өлүүнү үөтэрбэттэр.

ҮЛЭ ДЬОЛО

Саргылана Спиридонова-Кэрэмэс Кийиитэ

Холум аһылла, тиритэ,
Күннүктээн үлэлээтим.
Күүс-уох өһүллэр үлэтэ
Көрүөхтэн кэрэтин биллим.
Атахпын нэһиилэ сыһан,
Аа-дьуо дьибэр барабын.
Көмүс көлөһүммүн ыһан
Киэн туттардыы хаамабын.
Сөрүүн тыал миэхэ сипсийэр:
«Сэгээр, үлэһит киниэ,
Ыймахтаа дуу сэниэ эбэр
Ыраас салгыммыттан», - диэн.
Дьибэр ийэкэм кэтэнэр,
Дьикти сылаас чэйин кутан.
Сарсынныга күүс эбиллэр
Үлэ дьолугар анаан.

ҮЛЭ КҮННЭРЭ

С.К. Кулачиков-Эллэй

Күлүмэх дьыбардаах кыһын
Күнтэн күһэллэн күрэннэ,
Көмүрүө хаар күөнүттэн
Күөх оппут көһүннэ.

Үрүн күрүлгэннээх күммүт
Үөрүү бөбөнү үөскэттэ,
Үлэ-хамнас үксүн түмэн,
Үүрэн-түрүйэн ажалла,

Саха киһитин саргыта,
Саадьябай ынах табыла
Санабыллаах саас барахсан
Сандааран, саймааран кэллэ.

Куолас бурдугу үүннэрэр,
Ходуһа отторун ходуйар,
Холу, быччыны имитэр
Хоодуот хонуктар кэллилэр.

ҮЛЭ ЫРЫАТА

С. Р. Кулачиков-Эллэй

Үрэх, алаас үрдүнэн
Аалай күммүт табыста,
Өлгөм күүһү түмүнэн,
Үлэлиэбин, атастаар!
Улуу норуот күдэбэ,
Кырдыаҕастыын, эдэрдиин,
Кыайыылардаах үлэбэ
Кыттан кииртэ кэрэтин!

Үлэ - үөрүү, үлэ - дьол,
Үлэ - үүнэр, сайдар суол.
Ийэ дойду уруйун
Ылар үлэ геройа.

Айар үлэ үөрүүтүн
Улуу Октябрь биэрбитэ:
- Көнүл үлэ төлөнүн
Күөттээн иһин! - диэбитэ,
Күргүөмүнэн үлэбэ
Көбүтүһэн кириэбин,

Элбэх, кэрэ бэлэби
Ийэ сиргэ биэриэбин!

Үлэ үөрүү, үлэ дьол,
Үлэ үүнэр, сайдар суол.
Ийэ дойду уруйун
Ылар үлэ герой.

Хостуур үлэ хорсуна
Бастың үүнүү өлгөмүн,
Ылар сыһыы мунунан
Сылгы, ынах төрүүбүн.

Үлэ - Совет дойдутун
Ыстаал модун онгорор,
Бары норуот олобун
Быйанынан толорор.

Үлэ - үөрүү, үлэ - дьол,
Үлэ - үүнэр, сайдар суол.

ҮЛЭ ДЬОНО

Леонид Попов

Үлэ дьоно - көнө дьоннор,
Суобас курдук, ыраас дьоннор.
Үрдээбэттэр, намтаабаттар,
Былдыаспаттар, быдыаппаттар,
Барыс диэннэ бабарбаттар,
Албан аакка кыһамматтар.
Үлэлииллэр - кыайалларын,
Онороллор - сатылларын.
Ийэ дойдум баайын-дуолун

Үлэ дьоно үүннэрбитэ.
Ийэ дойдум аатын-суолун
Үлэ дьоно урдэппитэ.
Өтүйэлээх сирпэнэн,
Ыстыгынан, бөрүөнэн
Суруйаллар кинилэр
История кинигэтин!

ҮЛЭ САРСЫАРДАТА

Леонид Попов

Халлаан сырдаатабыан, -
Күммүт күндээрдэ,
Чыычаах ыллаатабыан, -
Күөнэх күөрэйдэ
Дьоллоох сарсыарданан,
Дойдум, айхаллан!
Үлэ үөрүүтүнэн,
Үлэ күнүнэн
Дойдум уһуктан ньиргийдэ!

Алдан тайбатыгар,
Ленам сиригэр,
Бүлүүм биэрэгэр
Дьааным хайатыгар,
Бүлүүм биэрэгэр
Дьоллоох сарсыарданан,
Дьонкм, айхаллан!
Үлэ үөрүүтүнэн,
Үлэ күнүнэн
Үлэм дьонугар эбэрдэ!

Көхтөөх күргүөмүнэн,
Иллээх иэйиинэн
Бар-дьон күүрэн турда.
Маннык сарсыарда,-
Айар дьулуһуулаах,
Алгыс аргыстаах!
Сахам сайылыгар
Саҥа сандаарбыт күн тыгар.

Үлэттэн дьоллонуу

Е.П. Сивцева-Күндэйэ

Үлэттэн дьолломмут киһини-
Көрүүхтэн кэрэ да буоллаҕа!
Иһиттэн барыта сырдыырын,
Харахтыын үөрэрэ кэрэтин.

Үлэбит куруутун батыһар,
Үйэбит тухары-аргыспыт.
Дьоллоохпут дэһэбит өрүүтүн,
Үлэлээх буоламмыт биһиги.

Үлэ баар-үрдүккэ сирдээччи,
Үтүөбү эрэнэ тиэрдээччи.
Буһабыт, хатабыт ыстааллыы,
Үлэттэн дьолбутун буламмыт.

Үлэ дьоло

Күндэйэ

Тын хатыытыгар туран
Тимир көлөтүн мииннэн,
Аҕам үлэлии барара.
Тымныыга, сылааска даҕаны

Толлон турбат буолара.

Холхуос, совхуос саҕаттан,
Тыраахтарын көрөрө.
Доҕор оностон көлөтүн,
Оҕонньорум диирэ.
Эрэллээх көлөтүн хайгыыра.

Аҕам курдук үлэһит дьон
Сахам сиригэр элбэхтэр.
Утуйар ууларын умнан
Түүннэри, күннэри түбүгүрэр,
Сахам хоһуун дьонноро.

Ааҕан сиппэт идэлээхтэр
Бары үлэттэн дьолломмуттар.
Бэтилиэккэ чөмпүйүөннэрэ,
Үлэ албан аат геройдара,
Киэн туттабын эһигинэн.

Үлэ дьол

Анатолий Данилов –Аман

Үлэ баар алыптаах түгэн:
Хамсаан былчын сылайара,
Ону-маны соһон, сүгэн,
Эккэр көлөһүн тахсара.

Үлэлиир киһи хамсанар,
Онон мэлдьи үөрэ сылдьар.
Чэгиэн буоларга ананар,
Күн ахсын үлэҕэ кыттар.

Үлэлиир киһи хамнастаах,
Үтүө-мааны, баай олохтоох.
Үлэһит чиеһинэй ааттаах-
Дьэтигэр бастын олбохтоох.

Киһи үлэтинэн дьоллоох,
Дьэ кэргэнин онон иитэр.
Ким үлэлээбэт - ол сордоох,
Умнаһыт олоҕо күүтэр.

Үлэ барыта үчүгэй

Степан Иванович Тимофеев

Оонньуу-көр аргыстаах
Оҕо сааһым ааһыахтаах,
Тугу оччоҕо үлэлиэмий?
Туох идэлээх дэтиэмий?
Бары идэттэн биири талан
Баһылыахпын баҕарабын.
Үрдүк үөрэхтээх, билиилээх
Үлэһит буолар сыаллаахпын.
Ийэ дойдубар биллиилээх
Инженер буолуохтаахпын.
Баҕарабын сулустанан
Байыас даҕаны буолуохпун.
Халампаас харахтанан
Харабылга туруохпун.
Лётчик да буолбут киһи –
Кый ыраах көтүө этэ...
Туох да иннигэни
Тулуппакка туоруох этэ.

Эбэтэр капитан буолуоҕум,
Энсэр баалы тыырдарыам.
Хоту-собуруу устуоҕум,
Ыраабынан ыырданыам.
Хамандыыр да буолларбын
Хата сирдэриэ суох этим.
Саҥа форма таҥаһы
Саманнык өрүү кэтиим.
Милиция ытыктанар, —
Бэрээдэги көрөр кини.
Мин эмиэ бытыктанан
Милиционер буолуом кэлин.
Үлэ барыта үчүгэй,
Идэ барыта бочуоттаах.
Туох үлэһит буоларым
Бэйэбиттэн тутаахтаах.
Бары идэттэн биири талан
Баһылахпын баҕарабын.
Барыыны ылгыыр, ыраастыыр
Ыраах ордук врачтыыр.
Ыалдыбыт дьону эмтиэбим,
Ырысыап суруйан биэриэбим.
Үтүөрпүт киһим илиибин тутуо,
Үөрэн-көтөн баһыбалыа.
Ол олус кэрэ,
Ол биллэр үчүгэйэ.
Оттон учуутал буол арай...
Оҕолору үөрэтиим.
Оскуолаҕа — оной-соной...
Оҕолоор, оргууйун, — диим.
Үкчү үтүөлээх учууталлыы,
Үчүгэйдик үөрэт дуу...
Оччоҕо дьон убаастыа —
Оҕолуун, оҕонньордуун.

Суруйааччы буолан туруум,
Суруйуум Суорун Омоллооннуу,
Күннүк курдук олонхолуум,
Атахпын ууруум оллооннуу.
Үгүс поэманы, романы
Үллэннэтэн суруй-суруй...
«Дьокуускайды суруйбут аны, –
Дьон этиэ, – уруй-уруй!»
Үлэ барыта үчүгэй
Идэ барыта бочуоттаах,
Туох үлэһит буоларым
Бэйэбиттэн тутулуктаах.
Бары идэттэн бири талан
Баһылыахпын баһарабын.
Охоноос дьээдьэ кэриэтэ,
Оһохчут да буолуохпун
Наһаа баһарыам этэ, –
Наада оһохчут идэтэ.
Суһал, сыыдам айаннаах
Суоппар даһаны буоллааха,
Соһуйуоххут дуо ама,
Субу идэни таллахпына.
Таһаһас бөһөнү таһыабым,
Дьону эмиэ тиэһиэбим.
Хаар, ардах да буоллун,
Ханна баһарар тиэрдэбим.
Баһарабын; – «Бугуһуйан,
Тракторист дии!» – дэтиэхпин,
Сирэлийэн-бурулуйан
Сир бөһөнү тиэриэхпин.
Уһулуччу наадалаах
Уус киһи идэтэ,
Сайаһас ыраас салгыннаах
Саһа дьыэ тутуом этэ.

Онно олорор ыаллар
Олус хайжаан үөрдүннэр.
Ойуччу дажаны уус киһи
Огорбут эбит диэтиннэр.
Монтёр эмиэ буолуом этэ,
Тимир тыгырах кэтэ-кэтэ,
Остоолбожо хатаастыам,
Уоттары сандаардыам.
Дьиэ иһэ күндэлэс,
Дьиэ иһэ сып-сырдык.
Дьэ үчүгэй буолбат дуо,
Чэмэлийэн түһэн кырдык.
Дьон хайгыыр, астынар,
Дьонно отой сирдэрбэт,
Майгылаах гиэнэ бастына
Маньыһыт буолар эмиэ бэрт.
Сүөһүлэрбэр от киэнин
Сүмэһиннээбин булартыам,
Ыанныйбыт ынахтарбын
Ыамнарыгар ажалтыам.
Продавец да үчүгэй дии,
Мажаһыынна турабын.
Мичилиннии-мичээрдии,
Бэчиэнньэни уунабын.
Оҕолор үөрэллэр,
Олус үчүгэй продавец
Биһиэнэ дэһэллэр,
Бэркэ диэн хайгыылар.
Арай бухгалтер буолан тур,
Ачыкы үрдүнэн көрүтэлээ.
Субу курдук лаһырбатан,
Суот туорабын тардыталаа.
Хара баһаам үлэһиттэр
Хамнастарын күүтэллэр.

Биир харчыга тийэ мин
Ааџан-суоттаан биэрэбин.
Үлэ барыта үчүгэй,
Идэ барыта бочуоттаах.
Туох үлэһит буоларым
Бэйэбиттэн туттаахтаах.
Бары идэттэн бири талан
Баһылаахпын баџарабын.

Күндэ

Тырактарыыс

Үрэхтэр муустара
Курулуу-харылыы усталлар
Күөрэлэннэс муустарга
Үөһээ халлаан күнүн
Күлүмүрдэс уотун
Кустуктары өгнөрө
Кубулуһа оонньуулар.
Хабараан ыстаал ырыата
Халлаанга тахсан сатарыйар.
Хатан тимир тыраактарынан
Үрдүк сирим үллэр
Көхсүгэр
Үлэлээн- үллэннэтэн иһэбин.
Онньуулаах-көрдөөх
Олус үтүө сааска
Унуоргута көстүбэт
Унаарыгас-тунаарыгас
Улуу буолалары
Омуннаах массыынанан
Тиэритэ уурталаан
Тибилитэн иһэбин...
Сииктээх сирим
Симэһинин инэринэн,
Үллэн-сайдан,
Үүнэн тахсан,
Кыһыл көмүс туорах
Кырылыы кутулуоџа.
Хара буору хайа тардар
Хатан ыстаал сэбим
Холкуостары үксэтиэ,
Хомууналары олохтуо,
Эргэтээџи үйэ
Эрэйдээх үлэтин
Эһэргэ-тэбэргэ кэллибит...

Сордоох муннаах сухаџа
Кунан оџус эрэйдээх
Кутуруга чоронолуурун
Сотору аџай ууратыахпыт.
Кылбаџар күн анныгар,
Тумарый манан халлаанга,
Туруйалар хаһыытаһаллар,
Кынкынаһа ыллыыллар...
Харыйа сиикээттэр
Хаардара ууланнар,
Тыһыынчанан кэмнэрдээх
Тымырдар уулара
Кытыл ыарџаларын быыстарынан
Кылыгыраһа сүүрдүлэр.
Үтүө үөрүүлээх дойдубут
Үрдүктүүрэ саалыгар
Охсуулаах үлэни
Оргутан иһэбит.

Үлэттэн дьоллонуу

Үлэттэн дьолломмут киһини-
Көрүүхтэн кэрэ да буоллаџа!
Иһиттэн барыта сырдыырын,
Харахтыын үөрэрэ кэрэтин.

Үлэбит куруутун батыһар,
Үйэбит тухары-аргыспыт.
Дьоллоохпут дэһэбит өрүүтүн,
Үлэлээх буоламмыт биһиги.

Үлэ баар-үрдүккэ сирдээччи,
Үтүөџэ эрэнэ тиэрдээччи.
Буһабыт, хатабыт ыстааллыы,
Үлэттэн дьолбутун буламмыт.

Күндэйэ

Үлэ дьоло

Тың хатыытыгар туран
Тимир көлөтүн мииннэн,
Аџам үлэлии барара.
Тымныыга, сылааска даџаны
Толлон турбат буолара.

Холхуос, совхуос саџаттан,
Тыраахтарын көрөрө.
Доџор оностон көлөтүн,

Оџонньорум диирэ.
Эрэллээх кѳлѳтүн хайгыыра.

Аџам курдук үлэһит дьон
Сахам сиригэр элбэхтэр.
Утуйар ууларын умнан
Түүннэри, күннэри түбүгүрэр,
Сахам хоһуун дьонноро.

Ааџан сиппэт идэлээхтэр
Бары үлэттэн дьолломмуттар.
Бэтилиэккэ чѳмпүйүѳннэрэ,
Үлэ албан аат геройдара,
Киэн туттабын эһигинэн.

Анна Слепцова

АГРОНОМ

Таптыыр Сахам сиригэр
Оџуруот аһын эгэлгэтин,
Баџар, фрукта арааһын,
Агроном буоламмын,
Үүннэрэн сиэтэлиэм.

Семен Руфов

Оџуруоччут

Оџуруоччут уол улахан –
Уонча саастаах сүүнэ киһи!
Оччо сүүнэ буолан баран
Уонна тугу киһилийиһи?!
Дьэ сыыс оту оттуо суох дуу?
Ууну баџас кутуо суох дуу?
Хортуосканы кѳмүѳ суох дуу?
Хаппыыстаны үѳннүѳ суох дуу?!
Хата барытын сатыыр эр –
Хаалсыбат кимтэн даџаны!

Хайа өссө эбиитигэр
Харчы аахсыа баар аны.
Оччоҕо дьэ аны күһүн
Оскуолаҕа барарыгар,
Икки ыйдаах көлөһүнүн
Ингэринэн тийиэ турар.
Саппыйаан курга баҕарар...
Саҥа суумка да ылыныа.
Хайаан да били ымсыырар
Ханкытын атыылаһыа!
Дьэ ол иһин дьохуннанан
Дьонун кытта эрдэ турар,
Үлэһит киһи быһыытынан
Өйүөтүн ылан уктунар.
Күүс-уох баһаам диэбиттии
Көхсүн этитэн ылар,
Тиэтэйбэккэ эр киһилии
Тэлгэһэтиттэн тахсан барар.

Анна Слепцова

АРХИТЕКТОР

Дойдум тыата-куората
Дыбарыастарынан киэркэйэн,
Дьону-сэргэни үөртүн диэн
Дьохун архитектор буолан,
Дуохуйа—астына ол онтон
Дьоллоох эрэ мин буолуом.

Рафаэль Баҕатаайыскай

АРХИТЕКТОР

Бу киһи кэпсээнин алыбар
Куоратым кэскилин көрөбүн.

Күн сиргэ сыыйталаан бырабар
Утабын тарбахпар сөрүүбүн.
Санаабар, төбөтө күн курдук,
Санаата – сардана утахтар:
Былаана, соруга, ол курдук,
Киһини салгыппат сырдыктар.
Дьэндэһэ үрдүүлэр харахпар
Ол Чочур Мыраанныы этажтар.
Баспыттан сарсынны арахпат
Сарсынны саргылаах санаалар.
Хоһоону айарга дылылар
Кулгаахпар техника тыастара:
Өтүйэ буукуба чапчийар...
Фонтаннар тыллары тамныллар.
Анныбар – Элиэнэм кылбаарар,
Үрдүбэр – Туймаадам халлаана,
Аалсыһан дьон ааһар да ааһар,
Күргүстүүр массыына халаана.
«Көбүһэн үрдээрин!» – диир курдук,
Күн уоттаах мырааным күөгэйэр.
«Тупсаарын, элбээрин» – диир курдук,
Тулабар эдэр мас чэлгийэр.
Тыа сириҥ дыргыйар чээл күөбэ,
Быстахтык ыалдьыттыы буолбакка,
Өлбөттүк, үйэттэн үйэбэ
Олоро киирбит бу куоракка.
Оттон бу оннугар – тыаларга
Таас дьыэлэр куотуһан элбииллэр.
Тутуулар, көй чэлгиэн тыалларга
Түөстэрин тоһуйа, кэнииллэр.
Бу курдук, куораттаах тыаларбыт
Холбоһон дьоллорун булаллар:
Тыа сирэ – кыыс буолан кылбайбыт,
Куораппыт уол буолан чабыллар...

Барыта – бу ыра санаалар,
Иэйиилэр – ол киһи киэннэрэ.
Сөбүбүн бэйэм да бу балар
Сабахтыы салҕанар киэннэрин.

Рафаэль Баҕатаайыскай

Нина ньирэйдэри таптыыр

Нина ньирэйдэри таптыыр:
Имэрийэр, сотор, тарыыр.
Ийэтин кытта фермаҕа
Уу илдьиһэр туос ыаҕаска.
Кини бэйэтигэр «шефтээх»
Туспа көрөр ньирэйдээх.
Ньирэйэ биир сарсыарда
Иһэ ыалдьан аһаабырда:
Мэнирээбэт, саламMAT,
Бэл, аһырга санамMAT.
Нина хайыан булбата –
Ньирилэччи ытаата.
Киэхэтигэр – алаастан
Ветеринар кыыс тахсан,
Эмтээтэ, угуттаата...
Нина онтон ылата:
«Бэйэм хойут сүөһү эмтиир
Ветеринар буолуом!» – диир.

Анна Слепцова

Эмчит

Барыыттан харыстыыр,
Ыллам суһал сырыылаах,
Ыраас манан халааттаах
Ытыктабыллаах эмчиппин.

Куттаныман шприцпиттэн
Кыратык аһый гыныаба,
Ол оннугар эмтиэбэ,
Барыыгын суох оноруоба.

Анна Слепцова

ГЕОЛОГ ТУЛУУРДААХ БУОЛУОХТААХ

Сахам сирин тайбатын,
Киэн-куон киэлитин,
Сылайбакка кэрийэн
Тымныыны, куйааһы
Кумаары, бырдабы
Барытын тулуйан,
Күн тааһы – алмааһы,
Күөх уоту – гаһы,
Көрдөөн булар
Геолог буолуом.

Анна Слепцова

ДИЗАЙНЕР – САҢА ИДЭ

Дизайн диэн киэргэтии –
Дьикти киэн кэскилэ.
Дизайнер буоламмын
Дьэрэкээн таһас-сап,
Ойуулаах иһит-хомуос,
Дьон да дьэтин
Тупсаран онорон,
Тулам барыта тупсуоба

Анна Слепцова

КИНИГЭНИ КИМ ТАҤААРАР?

Айымньыны ким суруйар?

Автор дэнэр суруйааччы.

Кинигэни ким таһаарар?

Редактор дэнэр издатель.

Кини сыралаах-сылбалаах

Автордыын үлэтин түмүгэр,

Кинигэ бэрдэ тахсан

Аабааччыны үөрдэр

Анна Слепцова

ИХТИОЛОГ ТУГУ ГЫНАР?

Ихтиолог буоламмын,

Араас балык бэрдиннэн

Байытыам өрүстэри.

Бараммат эмис собо –

Баар буолуоҕа күөллэрбэр.

Байанайдаах балыксыт

Махтаныаҕа миэхэ

Анна Слепцова

МИННЬИГЭСТИК АСТЫАМ

Таатта киһитэ — Тарбаахап асчыт

Талбыт талым аһынан

«Тыгын Дархан» ресторан

Таах Москваны күндүлүүр.

Тарбаахабы удьуордаан,

Талыам асчыт идэтин.

Анна Слепцова

КОНСТРУКТОР – ДЬОҕУН ИДЭ

Билиннитэ «легоны»

Бэркэ бэрийэбин.
Бээ, хаһан улатан,
Бэйэм конструктордыбын?
Оччоҕо муора, океан түгэҕэр
Субмарина бэрдэ устуо,
Оччоҕо көтөр аалым
Сулустуу субулуо

Анна Слепцова

ОЙУУР ДОКТОРА

Тииттэр, бэстэр, хатыннар
«Ыарыйдахтарына» эмтээр
Эһэ, бөрө, куобах
Үөрүүлэрин элбэтээри,
Көрөр-истэр, харыстыыр,
Ойуур доктора буоламмын,
Тыа көрөөччүтэ дэнэр,
Идэ бэрдин баһылыам.

Анна Слепцова

Лётчик – пилот

Күөх халлааны
Кырсынан кырыһа
Кылбайа көтөр
Кыраһыабай хараабылы
Киммит ыытарый?
Кыра уол – лётчик,
Командир – пилот.

Доосо –Иван Егорович Федосеев

Лётчик буолуом

Үрдүк халлаан ньюуругар
Үрүн күнүм анныгар
Үрүмэччи буоламмын
Үөһэ көтөн тахсыабым.
Мин лётчик буолуом,
Мин баһам туолуо.
Ардах, силлиэ куттаабат,
Адаар хайа да хаайбат,
Мохсоһолго маарыннаах
Модун дьулуур айаннаах.
Мин лётчик буолуом,
Мин баһам туолуо.
Миигин эһи кыракый,
Мэник-тэник тараахы
Уолчаан диэннит күлүмэн,
Бүгүһнүбүн көрүмэн.
Мин лётчик буолуом,
Мин баһам туолуо.

Анна Слепцова

АТЫЫЛААЧЧЫ

Ас дэлэйбит баһаарга –
Амтаннаах арааһа:
Арбуз, яблоко, груша,
Атыылааччы да үөрэр,
Астыннара мичээрдиир.

А. Слепцова

Атыылааччы

Сиитэһи, солкону
Сыымайды сыыйан,

«Сайаҕас атыылааччы
Сибиэтэ» дэтэн
Сибэкки кыргыттары
Симээн киэргэтиэм.

Илья Чабылбан

Сэриһит

Биир-икки, биир-икки!
Сир, муора, халлаан...
Хотуулаах кэлбиккин
Хоһуйан ыллаа!
Танканан сырыттым
Сир сиксигинэн,
Халлаанга табыстым
Самолет миинэн.
Линкорга олорон
Муораны кэстим,
Үрэйэн, охторон
Өстөөбү эстим.
Күн ийэ дойдубун
Көмүскээн кэллим!
Советскай народум
Махталын биллим.
Тулабар сибэкки
Уот салют буолла!
Биир-икки биир-икки.
Тойук туой-ыллаа!

Василий Трофимович Тарасов

Сиэстэрэлэр

Үрүмэччилии көтө-дайа
Үтүөрдэ-эмтии сылдыбаллар

Үтүө-мааны майгылаах
Үрүн халааттаах сиэстэрэлэр.
Үөрэн-күлэн мичээрдээн
Үүнэр күнүм араначчылар –
Эниги эбиккит биебэккэлэр,
Үрүн халааттаах сиэстэрэлэр.
Чункук палата иһигэр
Тахсар күнү санатан,
Күлүмнээн көстөн кэлэбит
Үрүн халааттаах балыстар.

Болот Боотур – В.С. Соловьев

Тустуук туһунан чабырҕах

Адаарыппыт,
Таатта талыыларын
Таралыппыт,
Бүлүү бөбөстөрүн
Бүдүрүппүт,
Чурапчы чулуулаларын
Чугуруппут
Туйгун тустааччы туһунан
Чабырҕах этэн чаҕаарыах дуу.
Хоччорхойдук хоолдуктуур,
Холуоннук холуоккалыыр,
Биллэрбэккэ бииллиир,
Сэрэппэккэ систиир,
Аһартарбакка атахтыыр,
Өйдөппөккө өттүктүүр,
Улгум киирсиилээх,
Уһун илиилээх
Хапсаҕай хахайа эбит.
Сарбайаат,
Садьыйталаан салыннарар,

Харбаһаат,
Хатыйталаан хабылыннарар,
Тийсийһээт,
Тилэххэ тэбэн тэмтэритэр,
Тутуһаат,
Тобукка охсон туруйалатар,
Сытаан быраҕыылаах,
Сылбырҕа хамнаныылаах
Көнүл тустуу көкөтө эбит.
Балык курдук лаһыйан,
Бала ылларбакка барар,
Кулун курдук мөхсөн,
Куду туттарбакка куотар,
Мүлчү мөҕөр
Мүлдү бөҕө
Халты харбатыр
Халбан хара диэн
кини эбит.
Кэтэхтээн кэҕиннэтээт,
Бүлгүннээн мөҕүһүннэрээт,
Ытарчалыы ылан,
Ытаһалыы ыган,
Түһэбэр иэбилиннэрэн,
Түөһүгэр биллэҕиннэрэн,
Көрүөх иннинэ
Көтөҕөн таһааран
Көбүөргэ уурарын,
Хат нэмийэн
Хам баттыырын
Харахтаан бараммын,
Сөрү диэн сөхпүтүм,
Бэри диэн бэркиһээбитим.
Буору, көбүөрү
Булбакка кырдыах,

Собуруу, хоту
Сурахха сылдыях,
Күрэххэ, түһүлгэбэ
Күөн туттуллуох,
Чиэһи көмүскүөх
Чэбдик, чэгиэн
Үтүө ыччат үөскээбит диэн,
Үөрэ-көтө олоробун.
Виктор Башарин
Сылгыһыт
Чөрөйөр кулгаах,
Чүөмчүлээх атаах,
Үүт манан атым,
Үтүө аргыһым.
Ох курдук кыырай,
Ойуолаан быырай,
Үөр сылгы күөйүллүө,
Өрөгөй үрдүө.
Сытыы тыал аргыс,
Сырсыһан хатыс,
Мин миинэр минэм
Битиитэ түргэн.
Курулуу куттун
Күүстээх ардах,
Сылгыһыт уолу
Сынтатыа суохтаах.
Күһүннү силбик
Көхсүбэр түстүн,
Сааскы чалбах
Сырыыбын хаайбат.
Кыыдаан дыбарга,
Кыһын тымныыга,
Тонуу хаар, тибии
Тохтоппот миигин.

Халлаан сулуһун
Ханыылыыр хойуу,
Сыһыыны киэптии
Дьуон Дьанылы

Гавриил Иванович Макаров

Сылгыһыт

Үрүҥ хаардаах сыһыылар,
Үрүйэлэр, сис тыалар
Туллуктара – сылгылар
Хаһан аһыы бардылар.
Ханна баҕар хастынар,
Хаар, тыал, тымныы буолуоҕа, –
Колхоз таптыыр, астынар
Сылгыһыта булуоҕа.
Сылгыһыттан бастыҥ дьон
Бастаан герой буоллулар.
Үлэ – хайҕал, үлэ – дьол,
Үксээтиннэр геройдар!
Сылайары билбэккэ,
Сылгыларын бэрийэ,
Ыныыр аттаах биэбэккэм,
Ырын тула кэрийэр.
Төрүөх, былаан туолара
Турар бүтгүүн туһаҕа;
Биир биэ субай буолара,
Кулуннуура – куһаҕан.
Сүтүк, оһол суоҕа баар –
Сүрдээх үөрүү киниэхэ,
Сатал, сүрэх, баҕа баар –
Сылгы иитэр киһиэхэ.
Оболоммут дьон курдук
Үөрэрэ сана кулунна,

Сылгыһытым уһуннук
Сылдьар сиргэ, курунна.
Сылайары билбэккэ,
Сылгыларын бэрийэ,
Ыныыр аттаах биэбэккэм
Ырын тула кэрийэр.

Варвара Кириллина

Сылгыһыт

Сылгыһыт ыырдарын кэрийэн,
Халын хаар тибиитин хайытан,
Силлиэни буурђаны силэйэн,
Айанныыр тын хатыан иннинэ.
Төһөлөөх киэн сир тэлэйэн,
Алааһы, үрэђи сыыйталаан,
Киэһэлик борунуй буолуута
Хонуктуур үүтээни дьэ булар.
Ахсынньы амырыын тымныытын,
Сындалђан айаны тулуйуу,
Хангыллай сылгыны сыһыты –
Сылгыһыт эриирдээх үлэтэ.
Сылгылар сыһыны сыыйаннар,
Сис тыаны быһыта түһэннэр,
Минньигэс мэччирэн көрдөөннөр
Кый ыраах кыйданан сылдыбаллар.
Дьөһөгөй маанылаах ођото,
Үс саха таптала буолађын,
Кый ыраах бараннын сүтүмэ,
Үлэһит иччигин харыстаа!
Сымнађас арђаскар олордон
Сылаатын-сындаатын аһарыый,
Иһирэх санаалаах иччигин
Ичигэс дьиэтигэр тиэрдээрий!

Анна Слепцова

ТАБАҢЫТ

Тугутчааным оџотун
Таптыбын даџаны!
Туундарам сыыдам,
Тулуурдааах көлөтүн –
Тамайа айаннатар
Табаҥыт буолуом!
Степан Дадаскинов
Үлэ киһитин үөрүүтэ
Табаҥыт сылы быһа
Тонон, буурџаџа муна сыһан
Манаабыт табатын
Маннайгы тугута
Сүһүөбэр дугунан
Сүүрдэбинэ
Сүрдээбин үөрэрэ!
Таасчыт
Тааһы көтөбөн, чочуйан
Дьиэ тутан
Дьэндэттэбинэ,
Онно ыал көһөн
Оџо саната эйээрдэбинэ
Биир бэйэтэ
Биэс киһи
Үөрүүтүнэн
Үөрэр!
Сир хорутааччы
Сэлиэһинэйи ыстаџына
Күһүн онтуката
Көмүс долгунунан уһуннаџына
Күлэр-үөрэр,

Көтөбүллэр!
Көр эрэ,
Кинилэр ол
Үөрүөхтэрин иннинэ –
Үлэлии сырыттаختарына
Сүүстэриттэн көлөһүммэрэ
Сүүрүгүрэм.
Ол сүүрүккэ уйдаран,
Ол өрүһүмнэн устан
Кэлэр
Кинилэр үөрүүлэрэ!

Тимир суолу тутарыт

Петр Одорусов

Тимир суолу тутарыт
Тайҕа маһын суорарыт,
Тааһы-буору таһарыт,
Эриэлсэни ууарыт,
Тимир суолу тутарыт.
Өрүстэри үрдүмнэн
Үгүс муоста тутарыт.
Хайалары аннынан
Хаспах-туннель хаһарыт.
Ырыа-тойук дьиэрэйэр,
Ыстаал ыллык тэлгэмэр.
Паровозпут битийэр,
Тепловозпут тинийэр

Анна Слепцова

ТИМИР СУОЛУ ТУТУҮУОМ

Инженер идэтин баһылаан,
Тимир суолу тутуһуом.

Сахам сиринэн тимир суол
Субуруйа субуллуо.

Анна Слепцова

ТОКАРЬ – ТИМИР УУҔА

Түг былыргыттан саха омук
Тимири уһаарар, хатарар.
Станокка тимири
Тигинэччи уулларан
Араас малы онгорор,
Токарь бэрдэ буоламмын
Төрөөбүт дойдубар туһалыам.

Анна Слепцова

ТИМИР КӨЛӨНҮ БАҔЫЛЫАМ

Хара сири-буору
Тиэритэ тэллэрэн,
Тракторист буоламмын
Төрөлкөй бурдугу
Төрөөбүт дойдубар
Өлгөмнүк үүннэриэм.

А. Слепцова

Тракторист

Тирилээн-тарылаан
Тиэритэ тэллэрэн,
Тракторист бэрдэ дэтэн,
Төрөлкөй бурдугу
Төрөөбүт дойдубар
Туттаран үөрдүөбүм!

Петр Одорусов

Трактор

Тракторбыт тимир-тимир,
Тиһилигэ тилир-тилир,

Тыаһа-ууһа: ньир-ньир-ньир!
Чугуун ыстаал итий-итий,
Двигатель тиний-тиний,
Мотуор биир кэм: бир-бир-бир!
Түүнү быһа күпсүй-күпсүй,
Күүһэ-уоҕа сүр, сүр, сүр!!!

Анна Слепцова

ТУРИЗМЫ САЙЫННАРЫАМ

Туризм Саха сиригэр
Туругуруо турдаҕа.
Дойдум дыикти айылҕата
Тас омугу ынырар.
Туризм кэскилин туһугар
Тулуурдаахтык турунар,
Турбазалары олохтуур
Тутаах киһи мин буолуом

Убай Бүөтүр

Үлэлиир үчүгэй

Бэйэбит турабыт,
Бэйэбит татнабыт,
Бэйэбит суунабыт,
Бэйэбит аһыбыт.
Бэл диэтэр бэйэбит
Иһити сууйабыт,
Хоспутун, дыиэбитин
Хомуйа сылдаабыт.
Үлэлиир үчүгэй
Үүнэргэ, сайдарга,
Үлэһит буолуохха,
Үлэни таптыахха!

У. Бурнашева

Туһа кииһитэ

Оҕом туһа кииһитэ –
Остуолчаанын сотоот,
Быыкаа миискэ, курууска,
Биилкэ, ньуоска уурталыыр.
Дьобуус кыра олоппосторун
Утарыта уурталаат,
Убайчаанын ынгыраар,
Дьобумсуйа тоотойор.

Анна Слепцова

Дьиэ тутааччы – дьону үөрдээччи

Үрдүктэн чабыйбат –
Үтүө киһи – тутааччы.
Үгүс дьиэни тутааччы,
Үрдүк-үрдүк гынааччы.
Үөрүүбүэ онтон дьиэлэммит,
Үтүө тылынан махтаныа.

Виктор Башарин

Уус

Бу уолга устуруус,
Бэйэтэ ырыа ыллыыр,
Ол курдук кини уус,
Барыны-бары сатыыр.
Хаптаһыны бысталаан
Хоп-дьип тутар, мээрэйдиир,
Ол кэннэ толкуйдаан
Бэркэ билэн кэмниир.
Уус уолчаан уус курдук
Лоп-бааччы туттар-хаптар,
Сымсатык, дьобуннук

Сүгэнэн маһы суорар.

Аким Кондратьев

Уус Бээчэ

Бээчэ уол бэртээхэй уус –
Сололонно да уһанар:
Өтүйэ, эрбии, устуруус
Үөрүйэхтик туттуллар.
Кинигэлэригэр долбууру
Киэргэтэн өр онорбута,
Муостаах аарыма бууру
Мастан үкчү кыспыта.
Бээчэ күөрчэбин ытыга
Билигин мэлдьи туһалыыр:
Уулусса нөнүө ыалларга
Уларсыллан хайҕанар.
Тээпкэни, кыраабылы
Тэһиппэккэ уктуур.
Баарыстаах хараабыла
Быыстапкаҕа туруоҕа...
Бээчэ оноруон баҕарар
Ким да оноро илигин.
Үтүө ыра үксүн туолар –
Үлэлээ, үөрэн билигин.

Амма Аччыгыйа –

Николай Егорович Мординов

Маннайгы учууталбар

Бараммат-хороммот
Банаардаах сырдыкка
Баҕабын толорор
Бастынныыр доҕорбун,
Ааҕаммын, айхаллыыр

Дьоллордоох-тускуга
Уһуйан үөрэппит
Учуутал убайбар –
Эдэрдиир бэйэкэм
Эрчимнээх сүрэхтэн
Эрэйи чэпчэтэр
Эбүрдэ ытабын!
Далайым уутугар
Таннастан сытыахпын
Далаһа кэбиһэн
Таһырдыа таһааркар.
Алаарыйар сырдык,
Айхаллаах кырдык
Айанын суолугар
Атааран киллээркэр –
Эдэрдиир бэйэкэм
Эрчимнээх сүрэхтэн
Эрэйи чэпчэтэр
Эбүрдэ ытабын!
Баайдары бахтарар
Бассабыык суолунан
Барартан кэрэйбэт
Баараҕай санааҕа,
Сырдыктыыр олохпор
Сырсартан хаалбакка,
Өстөөбү өһөрөн
Өргүһүн тоһутан,
Хааннардаах батталы
Харсаммын кыайарга
Ханыылаах Союзпар
Харахпын аспыккар –
Эдэрдиир бэйэкэм
Эрчимнээх сүрэхтэн
Эрэйи чэпчэтэр

Эбэрдэ ытабын!

Сыркыс – Василий Иванович Ефимов

Учуутал

Ааны, Быны биллэрбит,
Ааҕар, суруйар онорбут,
Ахсаан суотун үөрэппит,
Атас-доҕор учуутал.
Кэрэ ыллам ырыалаах,
Көрдөөх кэпсээн кэһиилээх,
Күһнэ бүппэт оонньуулаах,
Күндү-мааны учуутал.
Мааны-күндү учуутал.
Күһү-дьылы аахсыбат,
Күүстээх үлэ чаһыппат,
Көччүк олох көбүппэт,
Көрсүө-сэмэй учуутал.
Сэмэй-көрсүө учуутал.
Бэйдиз санаа батыспат,
Бэйэтин туһун көрүммэт,
Барыыс ыла сатаабат,
Бастын киһим учуутал.
Киһим – бастын учуутал.
Күүстээх санаа үөскэппит,
Куорсун анһан көтүппүт,
Кырдьар диэни билиммэт
Куруук эдэр учуутал,
Куруук эдэр – учуутал.

Иннокетий Иванович Артамонов

Ыанньыксыт

Ыанньыксыт Маайа буоламмын

Ынафы ыырбын таптыбын,
Сарсыарда эрдэ тураммын
Титиикпэр бастаан барабын.
Ынахтан үүтү ылабыт,
Үүтэ суох оҕо ытааччы.
Хойуу сүөгэйбит, арыыбыт
Ынахтан эрэ тахсааччы.

Туутук –Петр Дмитриевич Дмитриев

Ыанньыксыт

Ыыбын, ыыбын
Ыаҕастарбар,
Ынахтарым
Ыанньыйбыттар.
Эриэкэйбин
Этэттиибин,
Чуу-чаа, чуу-чаа
Чу-ру-лаа!
Ийэм курдук
Мин куруук
Ыыбын, ыыбын,
Ыллыбын.

Ариан Кондратьев

Эриэкий уонна ийэм

Эриэкийим
Иэппэтэ:
Үүтүн ситэ
Биэрбэтэ.
Ийэм киирэн
Этэрдэ,
Эриэкийбит,

Дьэ иэттэ.

Ийэм бастын

Ыанньыксыт:

Ыччаттарга

Сүбэһит.

Иван Арбита

Олонхоһут

Күһүнгү кэммит күөйөн кэлэн

Харана түүн өнгөйөн турда...

Дьикти борунуй, көрүн эрэ,

Дьикти олонхо суолун курдук.

Түннүгүнэн үөмэр харана

Кини ханна, хаһан бүтэрий?

Олонхоһут киһи хараба

Мунура суох түгэбин көрөр.

Кини тойугулуур тойуга

Борунуй устун түһэ турда,

Ол тийэн аллараа дойдуга

Абааһы муоратын долгутта.

Кини тойугулуур тойуга

Борунуй устун бара турда,

Оттоох-мастаах орто дойдубут

Тоһус тумулулар чоргуйда.

Кини тойугулуур тойуга

Борунуй устун көтө турда,

Онно тийэн үөһээ дойдуга

Ондол халлаан туттаабын туурда.

Харана барыный түүн ийэбэ

Илбистээх этэр тылы миинэн,

Биир үйэттэн атын үйэбэ

Кини сүүстэ тиэстэр-тиргиллэр.

1936 с

Иван Гоголев

ТОЙУКСУТ

(Баллада)

Былыр биир дьаданы тойуксут
Мин Сахам сиригэр олорбут.
Таптыыра кимнээбэр даҕаны
Кини биир тулаайах кыысчааны.
Таптыыра кыһыттан ураты
Түөһүттэн кутуллаар ырыатын.
Ол ырыа алыптаах тыллара
Түөстэри төлөттүүр буолара.
Хамначчыт өһүөнү өйдүүрэ,
Баай тигэх күттүннэр түүһэрэ...
Уол күттүс бар дьонго ыллыыра,
Кыыс тойон сүөһүтүн маньыра.
Көрсүһэр этилэр кинилэр
Түүн үөһэ халдыайы иһигэр.
Кыһыгар андаҕар биэрбит уол:
«Лоп курдук түүн үөһэ күттэр буол.
Түүн үөһэ дьол-соргу мунутуур,
Сир, халлаан тапталы уруйдуур.
Арай мин хойутуум бу чааска
Айылҕа анаатын кырыыска».
Уол кыһын үлэхтээх чааһыгар
Уруура ый тунал сырдыгар.
Ыллыыра эриэккэс ырыаны,
Дьоллуура тулаайах кыысчааны.
Хахыйах иһиллээн таалара,
Үрүйэ устара талбаара.
Биирдэ кыыс кууспута сэгэрин:
«Сэрэйэр, сэрэйэр сүрэм.
Эн олус таптыыгы ырыаны,
Умнуобун тулаайах кыысчааны...»

Бар дьонун ырыанан саатата
Уол эмиэ күүлэйдии барбыта.
Айбыта биир сана ырыатын,
Бизэбитэ ол онно дууһатын.
Тойуксут уол ытык тойуга
Өлбүтү тириэриэх курдуга...
Уол төрүтүмнүбүт тапталын,
Сирдээби сэгэрин-аналын.
Түүн үөһэ кыыс эмиэ күүппүтэ,
Эдэркээн тойуксут кэлбэтэх.
Кытаанах андаҕар туолбута,
Кыыс манан ньургунун буолбута.
Тойуксут уол бүрэ дьүһүннээх
Күөрэгэй буолбута, эрэйдээх.
Ол кэмтэн ылата күн тура
Уол көтөр сир үөһэ тыкаара.
Солкоһон суугунуур халдыайы
Быарыгар кыыс тыллар саас аайы.
Көмүстээх сиигинэн ытаахтыыр,
Тыалынан өрүтэ тыынаахтыыр.
Көһүтэр, көһүтэр дьол чааһын,
Тойуксут уол хаһан буларын.
Уол көрдүүр да көрдүүр кинини,
Кэрийэ көтөөхтүүр сир иэнин.
Суох, булбат тапталлаах доһорун,
Хонууга үгүс ээ, ньургунун...
Сүрэбин хомолто уматар,
Сир сүппүт тапталын санатар.
Уол үлтү түһүөбүн баһаран
Үөһэттэн дьурулуур аллара.
Эмискэ уол саныыр күндүнү,
Ол санаа баһыйар өлүүнү.
Уол саныыр соргулаах ырыатын,
Бар дьону дьоллуохтаах дьылҕатын.

Доѳорун да умнан кэбиһэр,
Дьэ эмиэ ырыата дьизэрэйэр.
Өлөртөн да күүстээх ол ырыа,
Тапталтан да кэрэ ол ырыа!
Мин тоѳо, дьэ, тоѳо өрүүтүн
Бу санныыар номоѳу өйдүүбүн?..

Иван Горнай –Иван Николаевич Егоров

Моцарт курдук

Кыракый Моцарт түөрт саастааѳар
Музыка бэрдин айбыта,
Билигин даѳаны аар саарга
Аатырар ол айымньыта.
Моцарт диэн бу сиргэ бэрт дэннэ
Кэлэн ааһар гений буолар –
Аны хаһан, ханнык кэргэннэ
Маннык оѳо баар дуу буолар?!
Ол эрэн хас биирдии ыал аайы
Кыракый Моцарт олоор,
Ол киһи сороѳор айаары
Оонньуурун умнар оннооѳор.
Бука, оѳобут түөрт сааһыгар
Музыка бэрдин суруйар:
Бу дууһа долгуйар чааһыгар
Моцарт курдук кини айар.

Эколог

Арылыат – Е.Ф. Васильева

ҮЙЭ БҮТҮҮТЭ

(Эколог кэриэһигэр)
Аатталлаах Аламай күннэ
Сыта-тура сыламнаан,
Көй салгын тыыннаммыт

Күөх окко
Күөлэһийэ үнкүрүйэн,
Сөрүүн ууга сөтүөлээн
Сүһүөбэр туран,
Ыал буолар, ыччаттанар,
Ыһыах ыһар
Ыйа үүммүтүгэр
Иитиллибит ийэ сири
Илдьи үктээннэр,
Төрөөбүт төрүт буорун
Түптэ гынаннар
Уйулҕата хамсаабыт,
Уйатыгар уу киирбит
Ураанхай муннаах
Туман буолан көтүөн,
Сиик буолан
Симэлийиэн иннинэ
Тыһы кыылы
Тыыра санарбыт
Тыллаах сыһааба,
Тыыннаабын тухары
Атаҕастаммыт-баттаммыт
Аһытын-абатын
Ааҕар, ахтар,
Ытырбахтыыр сүрэхэ
Тэбэрин тухары
Ытыыр-сонuur,
Үрдүк сололоохторго
Өйөппөтөр даҕаны
Үнэр-сүктэр,
Истибэтэллэр даҕаны
Иэйэр-куойар.
Үрүн Айыы баар буолан
Үөһэттэн көрөн турбатабыан.

Анна Слепцова

ЭКОНОМИСТ

Экономист идэтин

Эрэллээхтик баһылаан,

Сахам сирин баайын-дуолун,

Сатабыллаахтык ханатыам.

Саха омук мындыр өйүн

Сыаналыаба бар дьон